EL PROJECTE EDUCATIU DE BARRI EN UN ENTORN SOCIO-ÉCONÒMIC DESFAVORIT. DES DE ZERO ANYS FINS A L'ESCOLA D'ADULTS

ROSA MAICAS ROCA

CURS 2002 - 03

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ: NOUS REPTES DE L'EDUCACIÓ AL S. XXI …….. 1
2. LA CIUTAT EDUCADORA COM A MARC ON INTEGRAR EL PEB O PEC ……. 2
3. DEL PROJECTE EDUCATIU DE CIUTAT AL PROJECTE EDUCATIU DE BARRI: Un recorregut pedagògic complementari i biunívoc …… 3
4. EL PEB EN EL MARC COMUNITARI DE BARRI ……. 4
5. ANÀLISI DELS PRINCIPALS PROBLEMAS QUE TROBEN ELS CENTRES EDUCATIUS SITUATS EN ENTORNS SOCIO-ECONÒMICS DESFAVORITS ……. 12
6. SISTEMA EDUCATIU …… 15
   6.1 Llar d'infants ……. 15
   6.2 Educació Primària …… 16
   6.3 ESO …… 19
7. INSERCIÓ LABORAL …… 21
8. ELS VALORS I LES ACTITUDS …….. 22
9. L'ABSENTISME …….. 24
10. LA SALUT, REQUISIT BÀSIC PER A L'ÈXIT ESCOLAR……... 25
11. LA FAMILIA …… 26
12. RESOLUCIÓ DE CONFLICTOS ……. 28
13. LA IMATGE DELS CENTRES EDUCATIUS …… 29
14. NOVES TECNOLOGIES …….. 30
15. EDUCACIÓ NO FORMAL (el lleure) …….. 30
16. EDUCACIÓ INFORMAL …….. 31
17. SERVEIS EDUCATIUS …… 31
18. L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA I MUNICIPAL ……. 32
19. CONCLUSIONS …… 32
20. ANEXES ……. 33
   Annex I: Guió per a l'elaboració d'un Projecte Educatiu de Barri ……. 33
   Annex II: La meva experiència professional al barri de La Mina en relació a la seva opció per elaborar el PEB …….. 35
   Annex III: Agraïments ……... 36

RESUM DEL TREBALL OBJECTE DE LA LLICÈNCIA …… 37
VALORACIÓ DEL PERÍODE DE LLICÈNCIA ……. 38

1. INTRODUCCIÓ: NOUS REPTES DE L'EDUCACIÓ AL SEGLE XXI

Per analitzar els nous reptes de l'educació al segle XXI ens cal començar fent un breu anàlisi dels canvis que s'estan produint actualment a la nostra societat i com afecten especialment als ciutadans que viuen en condicions socio-econòmiques desfavorides.

Un dels fenòmens importants que s'estan produint a la nostra societat és l'augment significatiu de les desigualtats socials produïdes per una transformació important en l'organització del treball, aquesta fa que diferents persones de determinats ambients queden excloses del sistema productiu, de manera que la incorporació al món laboral és estable per una minoria mentre la resta està exposada a això que s'anomena "contractes basura" o bé a l'atur, aquesta situació provoca que a partir de l'exclusió del treball es produeix l'exclusió social.

S'està produint una transició entre una societat on hi havia els que ocupaven posicions superiors i d'altres inferiors a una nova situació on hi ha inclosos o exclosos del sistema productiu.

Quina és la causa?

La principal raó és que en la nova societat de la informació i el coneixement, aquestes circulen a través de mitjans tecnològics que són molt poderosos i el que no pot accedir queda exclòs.

Cal analitzar que suposa aquesta exclusió ja que al tractar-se d'una "ruptura" hi ha ciutadans que estan abocats a caure en la marginalitat.

Considero que només l'educació permet estar inclòs o exclòs. Per tant, cal que es creen les condicions on tots puguin accedir als circuits on es produeix i es distribueix el coneixement. Aquesta condició és necessària per evitar la ruptura de la cohesió social.

Però, l'educació està entesa com un procés de socialització relacionada amb àmbits locals, nacional, internacional, polític, familiar i econòmic.

Amb aquestes premisses l'escola no pot mantenir-se aïllada i d'esquena a totes aquestes transformacions que s'estan produint. No obstant, sent molt important el seu paper, ella sola no pot fer front al repte que té al davant.

El progrés tecnològic dels darrers temps, en relació a la nova societat de la informació i el coneixement, fa que es modifiqui el treball i la manera de treballar, el viure i el conviure, tant en els continguts que s'han d'aprendre com el mateix aprenentatge.

Per un ensenyant és important en tot aquest context, valorar que si bé la informació es tramet de manera unidireccional, el coneixement es construeix en contextos d'interacció social, per tal cal crear múltiples situacions i entorns d'aprenentatges que faciliten la transformació de la informació en sabers.

Actualment no és tant important saber **molt** sinó saber **com** obtenir-lo.
Davant d'aquestes anàlisis, cal que els mestres ens plantegem que el que cal és ensenyar a aprendre. El gran repte de l'educació en aquest segle XXI és posar a l'abast de tothom els instruments que capacitin a les persones perquè no és produeixi l'exclusió social.
Avui en dia, la majoria de la població accedeix a l'ESO (no és així en determinats barris) però això no garanteix que aquesta població estigui capacitada per accedir al món laboral ja que la societat és tant canviant que cal que el concepte d'educació al llarg de la vida, de formació permanent, comenci a formar part de l'organització i planificació de la societat actual.
Fet aquesta anàlisi en barris amb entorns socio-econòmics desfavorits, ens trobem que el repte de l'educació al segle XXI està molt allunyat de les realitats que allí es donen i, partint de la premissa que l'escola sola no pot fer front a aquesta situació, caldrà cercar noves maneres per tal de donar respostes als ciutadans d'aquests entorns (nens, joves, adults) per tal de que no quedin exclosos de la nova societat que s'està formant, a més a més, es tracta de què la justícia social els hi arribi.

2. LA CIUTAT EDUCADORA COM A MARC ON INTEGRAR EL PEB O PEC

He dit que l'escola sola, aïllada, no pot fer front tota sola als reptes de l'educació al segle XXI, per tal cal cercar noves maneres i buscar "ajuts" i el primer pas és relacionar l'escola amb el seu medi i aconseguir que la ciutat on està situada l'escola esdevingué educadora. Perquè sigui així cal un compromís del municipi per signar la Carta amb els acords de ciutats educadores. Aquesta Carta compromet a la ciutat i fa replantejar la política municipal que ha de girar als voltants dels principis de les ciutats educadores que són:

- *"La igualtat d'oportunitats i l'eradicació de qualsevol tipus d'exclusió, discriminació o obstacle.*
- *L'educació per a la cooperació i la pau.*
- *L'associacionisme i la participació ciutadana.*
- *L'oferta d'oportunitats de formació en un context ampli de qualitat de vida i justícia social.*
- *Les iniciatives destinades a oferir un coneixement real de la ciutat.*
- *L'atenció als nouvinguts, immigrants o refugiats.*
- *Les intervencions dirigides a resoldre les desigualtats.*
- *La formació en la informació.*

- *La definició d'estratègies de formació i orientació que facin que els habitats ocupin un lloc a la societat.*
- *La importància de la planificació urbana en la salut, el medi ambient i el desenvolupament de la població.*
- *La coexistència de la diversitat cultural i l'impuls a la cultura popular i avantguardista.*
- *La NO segregació de generacions".*

(Breu resum de la Carta de Ciutats Educadores. Declaració de Barcelona, 1990)

Si d'aquest acord es desprenen polítiques que portin a projectes concrets i possibiliten un treball en xarxa començarem a assumir el repte que ens demana la societat en relació a l'educació per al segle XXI.

Però, no cal dir que el fet de signar la carta és moltes vegades un gest més de cara a la galeria ja que realment si totes les regidories d'un ajuntament la tenen en compte a l'hora de definir les seves polítiques concretes, moltes coses poden canviar.

Per tant, la meva primera proposta és que l'ajuntament signi la Carta de Ciutats Educadores i després que s'analitzi tot el que se'n desprèn en cada municipi, ja que cada realitat és diferent, però si més no, aquesta Carta és un instrument molt vàlid per començar a modificar determinades situacions i encetar un camí que faci que les coses millorin.

Les Ciutats Educadores parteixen del concepte d'educació integral (adquisició de coneixements, habilitats, hàbits, actituds i valors).

3. DEL PROJECTE EDUCATIU DE CIUTAT AL PROJECTE EDUCATIU DE BARRI: Un recorregut pedagògic complementari i biunívoc

Cal que la ciutat és pregunti que pot oferir per resoldre els problemes educatius que avui tenen plantejats l'escola i la societat, les respostes que es donen és el que començaria a conformar el que seria el Projecte Educatiu de Ciutat (PEC), aquest seria una diagnosi consensuada de la ciutat per elaborar línies prioritàries d'actuació.

Per elaborar el PEC calen unes premisses clares:

. Escola: element essencial però no exclusiu de l'acció educativa.

. Ciutat educadora: aquella que vol transformar a través de l'educació.

. Societat educadora: la que ofereix múltiples oportunitats d'aprenentatges.

No m'estendré parlant del PEC ja que no és l'objectiu d'aquest treball, però sí que m'agradaria remarcar alguns aspectes.

Hi ha moltes maneres d'elaborar un PEC i hi ha molts d'elaborats, però durant el període de la meva llicència d'estudis he pogut conèixer alguns i veure la seva aplicació i a la conclusió que he arribat és que si en l'elaboració d'un PEC només participen "tècnics" de tot tipus i no s'implica a tota la ciutadania, realment aquest no és útil. Sens dubte, pot ajudar a millorar algunes coses, però no aconseguirà arribar a l'objectiu últim de l'elaboració i posada en pràctica d'un PEC que és que tota la ciutat esdevingué educadora, de què tots els agents que actuen a la ciutat siguin conscients de què estan col·laborant en l'educació dels seus ciutadans.

Si féssim una anàlisi intensiva de com pot "educar" la planificació urbanística d'una ciutat o com es tracten al municipi les deixalles o com es pot participar en la vida municipal, arribarien a la conclusió de què moltes de les decisions que es prenen a cada regidoria de qualsevol ajuntament poden ser educadores o no.

4. EL PEB EN EL MARC COMUNITARI DE BARRI

A gairebé totes les ciutats hi ha barris que per les raons que siguin s'ha produït una degradació socio-econòmica que fa que es necessitin mesures concretes per tal de millorar determinades situacions.

Per això, de vegades és important, jo diria que imprescindible l'elaboració d'un

Projecte Educatiu de Barri (PEB), aquest el que pretén és millorar l'educació al barri tenim en compte que aquesta és un procés integral on intervenen molts agents tant en el camp de l'educació formal, l'informal i la no formal però, tal com he esmentat abans hi ha moltes maneres d'elaborar-lo.

He esmentat que hi ha moltes maneres d'elaborar el PEB i jo considero que aquest s'ha de fer en el sí d'un projecte comunitari de barri.

Però, què vol dir això? Veurem primer què és un projecte comunitari.

Estem situats en barris on les condicions socio-econòmiques són desfavorides, el que se'n desprèn d'aquest és que es donen unes situacions que són comunes a tots ells i aquest serien:

- Poc nivell de participació a la vida associativa i comunitària.
- L' espai públic és moltes vegades utilitzat per la gent més incívica dels qui hi habiten.
- Existeix una mena de "paternalisme" per part de les administracions que no ajuda a les persones afectades a sortir-se'n.
- Considerable absentisme escolar.

- Situacions greus de precarietat econòmica que fan que molta gent s'acosti a la marginalitat, quan no a la delinqüència.
- Elevat índex en la població escolar sense els estudis bàsics.
- Molts joves tot el dia al carrer sense fer res.
- Pobresa cultural.
- Molt índex de desescolarització a l'ESO.
- Relacions socials inexistents o conflictives.
- Preponderància dels contravalors: consumisme, "chuleria", relacions de poder basades en clans amb una estructura moltes vegades de caire mafiós, models que no valoren la cultura de l'esforç, absència del sentit de comunitat, individualisme molt accentuat...
- Pobresa econòmica i un índex d'atur molt elevat.
- Pocs models positius.
- Cultura de la immediatesa manifestada en la poca valoració dels centres educatius i poca confiança en què els estudis són profitosos.

Partint d'aquesta anàlisi, en aquests barris és evident que els centres educatius no se'n surten i es requereixen plans integrals consensuats per tal d'aconseguir uns mínims objectius.

D'aquesta anàlisi es desprèn el que he anomenat un projecte comunitari i al sí d'aquest projecte es desenvoluparia el PEB.

En un pla comunitari al que tots treballen junts, administracions, tècnics i veïns. Aquesta és la premissa més important.

Cal que tots estiguin d'acord en què aquest territori (el barri) s'ha de transformar, potser a nivell urbanístic, social, econòmic... i també cal que es tingui en compte que en aquest pla tots els agents que hi intervenen són fonamentals, el principal la ciutadania, però sense treure importància a la resta.

En un pla comunitari els protagonistes del canvi són tots els agents, habitants, serveis públics, administracions local i autonòmica, perquè l'objectiu és que tots treballin junts en la transformació del barri.

Per començar a treballar junts cal fer un diagnòstic de la situació, però aquest no es podrà fer de manera parcel·lada, ha de ser compartit i perquè sigui així s'ha de fer de manera participativa, cal escoltar a tothom.

Per portar a terme aquest procés és important que el territori es doti de professionals comunitaris que són els que assessoren tot el procés i l'acompanyaran.

Arribat aquí i amb tots les anàlisis fets anteriorment és clar que el PEB cal inserir-lo al sí del pla comunitari, és a dir cal que estiguin implicats les administracions (local i autonòmica), els

tècnics (ensenyants, sanitaris...) i la ciutadania (associacions de veïns, altres entitats veïnals, comerciants, restauradors, persones del barri...).

Com he esmentat abans el primer que cal fer és un diagnòstic compartit. Però per on començar?

En aquest diagnòstic compartit és important partir de premisses comunes. Aquestes poden ser:

- L'escola no pot respondre ella sola a la complexitat de la societat actual, la societat de la informació i del coneixement.
- Perquè l'educació ha de ser un procés al llarg de tota la vida.
- Com que tot educa, no pot ser que només uns quants pensin en **com** educar sense compartir-ho amb la societat (el PEB resol aquest problema ja que tots els agents eduquen).
- El barri és l'entorn físic i l'àmbit socialitzador per excel·lència i per proximitat.
- El barri com a pedagogia i no pedagogia del barri (encara que també).
- El PEB és un instrument de consens i facilita l'elaboració del pla d'actuació.
- Tota la ciutadania és subjecte d'educació.
- Oportunitats per a la igualtat, més que igualtat d'oportunitats.
- Aprendre democràcia fent (xarxes interconnectades).
- Un urbanisme que possibiliti noves relacions socials.

La primera cosa que cal fer és saber qui lidera el PEB, hi ha múltiples possibilitats però al meu entendre és que el lideratge sigui per part del municipi on està ubicat el barri. Per tant, caldria començar, perquè l'ajuntament corresponent tingués clar que suposa el PEB i que vol dir liderar-lo. Com he dit abans, en un barri econòmic desfavorit aquest PEB s'ha d'inserir al sí del Pla Comunitari, així que és imprescindible que per part de l'ajuntament hi hagi el compromís de contractar agents comunitaris doncs ells són els que començaran a dissenyar el pla de treball per l'elaboració del PEB.

Com que moltes vegades la problemàtica que es dóna en aquests barris és global, les solucions no poden ser parcials. D'aquí que tota la problemàtica en l'àmbit educatiu s'hagi d'emmarcar al sí del pla comunitari perquè de no ser així els centres educatius sols no se'n sortiran.

El PEB és el document que surt del procés en el qual tots els agents que actuen en un barri fan una diagnosi consensuada sobre la problemàtica educativa del barri i marquen estratègies que portin a projectes concrets que permetin transformar i millorar l'educació.

Cal dir que quan parlen d'educació ens referim a la formal, a la no formal i a la informal, establint en els tres àmbits un treball en xarxa.

Que els centres educatius (la llarg d'infants, l'escola, l'IES, escola d'adults) en aquests entorns aconsegueixin els seus objectius depèn de molt factors i sols no poden abastar la

problemàtica que molt sovint és molt complexa i existeixen variables que només es podrien modificar si es canvia la relació de l'escola o centre educatiu i l'entorn i són capaços de treballar conjuntament amb la resta d'agents del barri per tal de solucionar els problemes que fan que molta gent d'un barri no sigui competent al món laboral i a la vida mateixa, tots aquest agent són els que, liderats pel municipi, elaboraran el PEB que ja anteriorment he definit.

És fonamental que tots els agents arribin al consens de què entenen per EDUCACIÓ, segons jo crec, el darrer objectiu de l'educació és aprendre a ser, a conèixer, a fer i a viure junts, també cal veure l'educació com un procés integral que arriba a totes facetes del desenvolupament de la persona i, com he dit abans, és el resultat de l'acció conjunta de l'educació formal, no formal i informal. També ha d'estar clar que es desenvolupa al llarg de tota la vida que és un dret no solament individual, sinó social amb un marc propi: el barri.

Teòricament hem establert què haurà de ser el PEB però serà el propi procés de cada barri el que definitivament anirà definint com acabarà sent i qui acabarà fent el PE del Barri ja que no hi ha dos barris iguals i tampoc existeixen els mateixos agents en tots els barris i possiblement tampoc la manera d'implicar-se en un procés com aquest.

Ja he esmentat abans, però cal remarcar-lo, que el PEB s'ha d'elaborar de manera comunitària com a premissa fonamental pel seu èxit i si un grup de persones (tècnics principalment) l'elaboren, el donen a conèixer i fan propostes, és gairebé segur que no s'assoliran la majoria dels objectius que es plantegin.

En un PEB, l'entorn físic i social l'hem de considerar un factor educatiu de primer ordre, i tots plegats hem d'arribar a desenvolupar valors educatius compartits. El PEB pretén l'educació ciutadana però també ha de ser un instrument molt potent d'acció contra l'exclusió social i facilitador de la convivència.

Per establir els objectius bàsics del PEB cal partir del diagnòstic compartit de tots els agents del barri (amb el benentès que agents són tots: veïns, professorat, metges, educadors del lleure, educadors de carrer...). Un cop detectats els punts febles i els forts en l'àmbit educatiu, cal consensuar de manera comunitària quins han de ser els objectius que és pretenen aconseguir amb l'elaboració del PEB.

Principalment aquests objectius podrien ser:

- Fomentar una societat educadora, és a dir, la que ofereix múltiples oportunitats d'aprenentatge.
- Apostar per una formació integral a l'àmbit territorial i escolar.
- Foment de l'educació no tan sols durant el període d'escolarització ni reduït al sistema educatiu. L'escola és un element essencial però no exclusiu de l'acció educativa. L'educació és fonamental en el desenvolupament continuat de les persones i la societat.

- Millora de la qualitat de l'ensenyament.
- Plena escolarització.

Com he dit abans, el lideratge de l'elaboració del PEB ha de ser municipal i al sí del Pla comunitari del barri han d'intervenir tots els agents del territori.

Cal començar plantejant el projecte a la resta d'administracions que estan al territori, aquestes fan possible que hi hagi uns serveis estables que hauran de ser en un futur agents importants en el procés. Per tant, en el punt de partida cal que l'ajuntament i l'administració autonòmica (Generalitat) es posin d'acord per tirar endavant el projecte. Malgrat estem parlant d'un PEB no sols ha d'estar implicada la Conselleria d'Ensenyament (encara que serà molt important) ja que segurament al parlar de l'educació com un procés integral és necessari la intervenció d'altres conselleries.

Al territori, és a dir al barri, la persona idònia per col·laborar en el projecte és la inspecció d'ensenyament ja que tècnicament em sembla el més oportú.

Un cop establertes les línies d'actuació del PEB, cal que mitjançant els treballadors comunitaris es facin una anàlisi de tots els àmbits del territori, doncs si bé a cada barri la situació és diferent, es podria en un principi establir els següents agents:

a) Administracions:

- Ajuntament
- Generalitat
- Diputació

b) Serveis:

- Educació Formal: Llars d'Infants, CEIPs, IES, Centres d'Adults
- Salut
- Parròquia
- Xarxa laboral
- Serveis Socials: educadors i assistents socials
- Serveis de suport: EAIA, EAP, AMPAs
- Seguretat ciutadana

Educació No Formal

Entitats de caire divers que treballen al barri: grups de lleure, grups esportius, escola de mares i pares...

Educació Informal

Veïns i veïnes, líders d'opinió del barri, joves, nens del carrer, agents exclosos, comerciants, restauradors, presidents d'escala...

Mitjans de comunicació

Ràdio, revista, butlletins, fanzines... amb presència al barri.

Aquesta és una mostra dels agents que poden participar-hi, però en cada barri són diferents i s'ha de comptar amb ells.

Un cop detectats, és necessari establir un procés o metodologia de treball per tal de què tothom conegui que existeix l'interès per elaborar el PEB. Explicaré una possible forma de fer-lo.

El regidor d'ensenyament i l'inspector d'ensenyament poden començar constituint el que anomenarem Comitè Tècnic on estaran representats tots els tècnics que treballaren al territori. A més, per treballar per sectors es poden constituir el comitè socio-educatiu, el socio-sanitari i el socio-laboral.

Paral·lelament a la formació dels comitès, els agents comunitaris amb l' AAVV prepararan una estratègia per donar a conèixer a tots els veïns i entitats del barri que no estiguin a l'educació formal i no formal el propòsit de l'elaboració del PEB.

A partir d'aquí, cal tenir clar què és un PEB, els objectius, la metodologia de treball i pactar o consensuar tot el procés de la seva elaboració (jo abans he mencionat un exemple: el dels comitès) però si més no, es poden seguir els següents passes:

1. Diagnòstic de la situació.
2. Tenir en compte el que hi ha al territori i les seves coordinacions ja existents.
3. Generar processos d'implicació i participació.

També seria important situar el procés per partir tots d'unes premisses comunes que ajudarien a clarificar i fer més clar el treball.

Alguns d'aquestes podrien ser:

- Es treballarà des de zero anys fins a l'escola d'adults.
- Tots junts compartint objectius.
- Posar-se d'acord en prioritats.
- Actuacions per àmbits i al mateix temps complementaris.
- Valoració dels projectes existents. No a les duplicitats.
- Reforçar projectes que ajuden en els processos educatius.
- Que el barri sigui educador, partir de com és i entre tots pensar com voldríem que fos.
- Creació d'espais públics ordenats.
- Promoció de la identitat, promoció de que es pertany a una comunitat.
- Reforç de la cohesió social mitjançant la comunicació i la participació.
- Impulsor de projectes compartits.

El contingut del PEB s'establiria en unes jornades on intervindrien tots els agents del procés i on s'acordarien les línies estratègiques de treball en matèria d'educació al territori.

D'aquestes línies d'actuació es desprendrien projectes concrets que es portarien a terme consensuats per part de tots i es treballaria en xarxa. També s'hauria d'establir una temporalització en les reunions i un calendari d'avaluació i revisió ja que segons vagi avançant el procés, caldria actualitzar els continguts i segons vagin assolint-se els objectius prèviament prioritzats, s'hauran d'establir uns altres.

Aquestes jornades serien la cloenda d'un treball fet pels comitès tècnics i pels representants veïnals tots ells dinamitzats pels agents comunitaris que serien els encarregats de fer les coordinacions pertinents.

Les propostes dels continguts del PEC que s'analitzarien en les jornades per tal de prendre decisions serien aportades pels diferents comitès que estiguin formats i aquests consensuats al comitè tècnic del barri:

Treball fet amb els agents veïnals amb les seves propostes.

Tal i com es va veient el protagonista de la transformació del barri en matèria d'educació és el propi barri ja que les propostes que s'aprovaran (que derivarien en projectes concrets) sortirien tant de la gent que treballa al barri (tècnics) com de la gent que viu al barri (veïns). Per tant, no es tracta de que un equip de tècnics elaborin un document que després es dóna a conèixer si no d'un procés on tothom pot opinar, proposar, valorar consensuar i acordar.

Cal escoltar a tots els agents d'un territori, però, per a que la seva veu acabi en projectes de millora i de transformació, és necessari que des del primer moment del procés les administracions estiguin participant com un actor més. Aquesta prèvia és fonamental per portar a terme un PEB inserit en un pla comunitari de transformació d'un barri.

Un barri esdevé educador quan tots els que viuen i treballen al barri estan d'acord en què "tot pot educar":

- Tot el barri té clar que l'educació és un procés al llarg de tota la vida.
- Tots plegats, administracions i ciutadans, poden consensuar allò que ajuda a millorar l'educació al barri, millorant la convivència i evitant l'exclusió social.
- Entenguem tots plegats que perquè no hi ha inclosos i exclosos també cal escoltar i fer participar als exclosos en la seva educació.
- Quan els ciutadans que habiten un barri siguin conscients que en l'educació de les persones no sols intervé el personal docent, sinó també la família, els veïns, l'espai públic del barri, les administracions i aquelles persones que veiem cada dia.
- Quan tots els que viuen al barri es sentin membres d'una comunitat on han de vetllar uns pels altres.
- Quan les administracions, municipals i autonòmiques, entenguin que en entorns socio-econòmics desfavorits sols la "comunitat" pot tenir en sí mateixa estratègies que transformin la realitat.

- Quan cada ciutadà del barri sigui capaç de compartir uns valors comuns amb la resta.
- Quan la pròpia dinàmica del barri no permeti que hagi veïns exclosos de la societat.
- Quan en aquests barris el nivell d'autoestima sigui el suficient per a que cada persona pugui prendre decisions sobre la seva vida.
- Quan el barri sigui capaç de mostrar i fer entenedores les oportunitats per la igualtat que els ofereix la societat.
- Quan moltes persones siguin capaços de participar en un procés per modificar, transformar allò que estan veient cada dia i no els agrada.
- Quan els nens, els joves i els adults del barri puguin accedir a una vida més digna.
- Quan qualsevol persona del barri sigui conscient que la seva opinió és important, juntament amb d'altres, per transformar allò que considerava que mai canviaria.

Però, com aconseguir-ho?

Abans he parlat de com per transformar un barri s'ha de fer un treball de xarxa al sí d'un pla comunitari. Dintre d'aquest pla tots són els protagonistes del canvi a l'àmbit educatiu del que estem parlant, així començarem establint plans operatius a cadascuna de les regidories de l'ajuntament i a les diferents conselleries de l'administració autonòmica, aquestes connectades amb la xarxa del barri que contemplarà tots els serveis i també els agents del barri.

Fet el diagnòstic comunitari entre tots i detectats els punts forts i febles de la situació del barri, serà amb els plans operatius (les propostes concretes) com tots alhora podrem modificar-les.

Per parlar-ne d'un dels aspectes, moltes vegades als barris socio-econòmics desfavorits es produeixen conductes incíviques que es manifesten tant als centres educatius com a la resta d'equipaments públics o privats: centre de salut, parcs i jardins, escales veïnals, comerços, bars, ... del barri. Si prèviament hem detectat aquest com un punt feble, caldria que tots junts i en cadascú dels espais valoréssim com modificar aquestes conductes incíviques en conductes cíviques i elaborar un pla operatiu tots alhora començant al mateix temps, i avaluable per tal d'anar modificant allò que funciona i el que no. Només en xarxa i sent conscients de que "tot educa" implicarem a tots els agents del barri en els canvis que transformaran actituds i valors.

Però, és molt important la implicació de les administracions en aquests plans ja que sense una aposta decidida ho podrem aconseguir.

Si tot el barri ha comprès el que vol dir el PEB i entén que el pla comunitari és un procés educatiu on tots plegats construirem l'educació futura del barri, aconseguir-lo és possible, però per això és necessari que la informació circuli. Es tracta, doncs, de socialitzar els coneixements i per això el pla comunitari suposa un gran esforç d'autoeducació ciutadana.

Un primer pas seria estructurar una xarxa de persones i activitats que tenen un projecte comú i amb un caràcter global.
Tothom ha d'entendre que ser un barri educador beneficiaria a tothom i sobretot que s'ha fet entre tots, amb una participació activa i que les idees de tots són importants.
Amb aquesta dinàmica se superarien les actituds individualistes de què cadascú pot resoldre el seu problema i es reafirmarien les sensacions de que tots són part del procés

5. ANÀLISI DELS PRINCIPALS PROBLEMES QUE TROBEN ELS CENTRES EDUCATIUS SITUATS EN ENTORNS SOCIO-ECONÒMICS DESFAVORITS

La problemàtica que tenen els centres educatius situats en aquests barris és greu i s'ha d'analitzar per tal de trobar respostes per la seva millora.
Començarem per conèixer el medi físic on es mouen els infants i joves. En primer lloc està el carrer, espai moltes vegades ocupat i dominat per una minoria d'individus molt incívics. Aquesta gent representen models de comportament que la resta de la població infantil i juvenil moltes vegades copia i a la vegada reprodueix (entre altres motius per sentir-se acceptat, per por o per tenir més seguretat par moure's en el seu ambient).
Al carrer el millor és el que té més de tot, el que fa més ostentació dels objectes de les marques més conegudes de la nostra societat de consum i que molt sovint és el que manifesta i promou les actituds més incíviques.
És important apuntar en quin estat es troben els carrers i places de molts d'aquests barris ja que moltes vegades estan plens d'escombraries, deixalles, runes, xeringues, caques de gossos..., en definitiva, en un estat deteriorat i lamentable.
Un altre fenomen que es dóna és la manca de respecte per les normes de circulació i trànsit: demostracions d'habilitats i carreres de cotxes i motos, aparcaments en doble o tercera fila. També l'ocupació d'aquests espais com lloc de lluites de galls i gossos, amb apostes per mig, són una mostra de la vulneració de les lleis aprovades en relació al respecte dels animals. La manca de resposta per part de les autoritats corresponents ha anat creant un sentiment d'abandó que a la seva vegada ha anat enfortint i augmentant una sensació d'impunitat en aquestes conductes incíviques.
Tema important en la "convivència" o la manca d'ella al carrer on el respecte no és el valor que més destaca. És important tenir en compte que en aquests barris moltes vegades es trafica i es consumeix tot tipus de drogues, fet que els infants i joves saben i, encara pitjor, veuen amb massa facilitat.

És cert que cada barri és diferent, però en els més marginals i desfavorits es veuen al carrer molt sovint aquestes conductes.

Un altre gran apartat és la pobresa econòmica, social i cultural present en aquests entorns. Aquesta fa que els nens i joves tinguin pocs estímuls positius i, pel contrari, sí molts de negatius. És remarcable la situació de moltes d'aquestes famílies ja que és el més important en quan la relació amb els centres educatius d'ensenyament obligatori doncs degut a moltes mancances a nivell personal dels pares no se'ls valora, la qual cosa comporta greus problemes en la relació escola-família dels que sens dubte uns dels més importants és l'absentisme escolar que si és alt a l'escola primària, actualment a l'ensenyament secundari és molt més elevat, sent habitual trobar-se molts nens i joves en edat escolar tot el dia al carrer.

L'absentisme, que de vegades comença d'una manera intermitent, fa que l'alumne estigui cada cop més desconnectat del seu centre educatiu i acaba irreversiblement en convertir-se en un absentista crònic i no va més al centre.

En els centres educatius d'ensenyament primari es podria començar analitzant les condiciones de salut de l'alumnat, entenent el terme de salut a nivell global (han dormit poc, moltes vegades venen sense fer el desdejuni i no porten esmorzar, insuficient neteja personal...). Aquests condicionants fa que el seu rendiment escolar sigui baix.

L'entorn familiar manifesta moltes vegades una pobresa de tot tipus (econòmica, cultural, social) que influeix molt en les condicions que arriba el nen a l'escola. Així doncs, durant l'escolarització d'aquests nens tots els estímuls per l'aprenentatge han de sortir del centre educatiu ja que a casa no els tenen: hi ha moltes hores de televisió, però pocs llibres i cap ordinador, molt desordre i poca atenció als fills.

També voldria remarcar els problemes de salut mental que presenten molts alumnes i que gairebé mai es reconeix a casa i, per tant, no fa res per solventar-lo doncs moltes vegades el problema prové de la pròpia família.

És important incidir en la relació que les famílies tenen amb el centre educatiu. No és habitual presentar-se a les citacions del centre, no s'acosten a les reunions, mínim interès del curs on va el nen, com van els seus aprenentatges. Quan venen, moltes vegades, és per queixar-se i amb una actitud molt violenta amb amenaces, insults als mestres, agressions...

Tot el que he exposat anteriorment té un reflex directe al món escolar i com és natural dificulta molt la tasca educativa dels docents.

Podrien dir que les manifestacions més comunes d'aquestes situacions serien:

a) A nivell afectiu:

Immaduresa.

Nul·la o baixa autoestima.

Por al fracàs.

Poca o cap tolerància a la frustració.

Ansietat.

Exigència de satisfacció immediata.

b) En relació amb els demés:

Agressivitat verbal i física.

Manca de respecte per la intimitat, la privacitat i la propietat dels altres.

Sensació de ser observats i “mal mirats”.

Discriminació del gènere femení.

c) A nivell d’aprenentatges:

Retards considerables per absentisme, manca de motivació, manca d’atenció, pobresa cultural, immaduresa...

Però la problemàtica d’aquests entorns és múltiple ja que diferents factors que condicionen la conducta del nen no depenen de la pròpia escola i ella sola no pot modificar-la, malgrat els grans esforços dels professionals que treballen en aquests centres.

En definitiva, els principals problemes que ens hi trobarien serien:

Baixos nivells d’aprenentatge

Conflictes a l’aula

Relacions conflictives amb les famílies

Situacions d’estrès constant patit pel professorat

Frustració en la tasca docent veient com els alumnes aprenen amb tantes dificultats

Amb tot el que he dit fins ara és clar que el centre educatiu sol no pot resoldre tota la problemàtica que rep. Per això, l'objectiu principal ha de ser la relació del centre educatiu amb l’entorn. S’ha de fer amb un treball en xarxa, però que no es pot limitar a unes quantes reunions de coordinació amb altres estaments implicats que poques vegades donen resultat.

S’ha d’apostar fermament per elaborar un PEB amb la resta d’institucions i entitats que treballen o tenen presència en el barri per tenir una visió global i després poder actuar sectorialment d’una manera coordinada. Un PEB integrat en un pla comunitari de barri per a que no es converteixi en un document inútil i poc eficaç.

He dit abans que un pla comunitari educa en la participació, en un entorn socio-econòmic desfavorit la majoria de gent del barri (incloses les famílies dels alumnes) consideren que l’educació és cosa del professorat i com que és evident que en aquests entorns la problemàtica dels alumnes no la pot assumir l’escola sola, cal donar el pas.

És cert que aquest plantejament suposa un esforç complementari que les administracions més directament afectades, principalment el Departament d’Ensenyament, han de tenir en compte. Per a que un centre educatiu o varis treballen amb el barri es necessita temps i com

que aquest alumnat requereix de molta dedicació, alhora de plantejar-se treballar d'aquesta manera, s'ha de fer una planificació de plantilles que ho permeti.
Abans he esmentat que el liderat per l'elaboració d'un PEB ha de ser de l'ajuntament, però és clar que també els propis centres educatius poden tenir la iniciativa i plantejar-lo al seu ajuntament.
Amb el marc del PEB és on exposaré les propostes de millora ja que si no existeix, considero que és molt difícil que els alumnes d'aquests centres (o els nens i adolescents absentistes) siguin capaços d'assumir les competències bàsiques que els permetin tenir una preparació professional i un adequat desenvolupament personal que eviti ser exclosos de la realitat social i laboral.
Si partim del treball al sí d'un PEB , és clar que moltes de les propostes seran en xarxa.

6. SISTEMA EDUCATIU

6.1 Llar d'infants

Els darrers anys s'ha produït un fenomen important en relació a l'assistència a la llar d'infants dels nens de zero a tres anys en els barris econòmicament desfavorits.
Fins fa poc, els nens d'aquestes edats molt rarament eren matriculats a la llar d'infants pels seus pares. Actualment falten places.
Aquest canvi de situació permet que ja des d'aquesta edat es pugui començar a treballar amb els nens i les seves famílies diversos aspectes que poden ser determinants pel seu bon desenvolupament personal.
Cal recordar que en aquests barris nombroses famílies presenten elevats graus de desestructuració i moltes mares són molt joves. També hi ha un índex important de famílies monoparentals i d'altres on es produeixen situacions pitjors com poden ser que pare o mare (ambdós, a vegades) estiguin a la presó o siguin drogodependents, per citar algunes.
Tenint en compte aquestes premisses, s'ha de valorar els treballs a fer tots els nivells per aquests nens i les seves famílies.
Si hem parlat del treball en xarxa, cal que en aquestes edats col·laboren amb la llar d'infants, els metges del CAP, assistents socials, l'EAP, ..., per a un millor coneixement i tractament de les problemàtiques detectades. També, s'han de crear espais "educadors" on es pugui ajudar i formar als pares a superar les mancances que tenen en l'atenció dels seus fills.
La primera cosa que han d'aprendre és la importància que té aquesta franja d'edat per als nens. És freqüent que els pares pensin que de zero a tres anys sols es "guarda" el nen i se

l'ha de distreure amb jocs. Per això, molts pares i mares han de fer un aprenentatge de lo important que és una adequada alimentació, les hores de dormir necessàries, la relació afectiva, les revisions amb el pediatre..., resumint, dels aspectes més importants per un bon i adequat creixement.
Per tant, s'han de buscar espais on els ensenyants es pugin comunicar amb els pares, però també els professionals que intervenen en el procés educatiu, ja que en aquestes edats es poden detectar moltes deficiències i problemàtiques que ben ateses poden deixar de ser-ho.
Pot semblar que no s'escau, però és important que aquests pares i mares prenguin consciència de les situacions anteriorment esmentades.
En relació a l'espai cal que estigui ben dotat, doncs moltes famílies el tindran com a model i punt de referència en la seva organització domèstica.
Important és la relació del centre amb les famílies ja que la seva empremta servirà de guia davant de tota l'escolarització que tindran els seus fills.

6.2 Educació Primària

El centre educatiu ha de tenir, per començar, un projecte educatiu clar que reculli tot el que serà el funcionament i les relacions amb l'entorn.
És clar que en primer lloc cal assegurar els aprenentatges, però per aquest assumpte cada centre amb els seus professionals i donada la diversitat del seu alumnat elaborarà el propi pla d'atenció a la diversitat i els PCCs corresponents.
El que sí és important i pot ser diferencial al d'altres centres és la seva relació amb l'entorn i la inserció del centre al PEB i al pla comunitari.
Perquè? Hem dit abans que l'escola en aquests entorns per si sola no pot donar resposta a les necessitats educatives dels alumnes. Per tant és aquí on cal que el projecte educatiu reculli aquestes singularitats.
Com pot enriquir-se l'escola de l'entorn, del pla comunitari i del PEB? Doncs només establint xarxes que complementin i compensin allò que el centre no pot abastar.
En el PEB tindrà especial importància l'apartat dels valors. Aquests, treballats al sí d'un barri educador poden ser de gran ajut a l'escola doncs no es trobarà aïllada davant de molts "contravalors" que els alumnes veuen el carrer o al sí de la seva família.
Especial atenció s'ha de tenir a la xarxa amb les entitats de lleure ja que en aquestes es pot fer des de reforç escolar, jocs cooperatius i moltes altres activitats que poden complementar l'acció educativa dels centres educatius de l'ensenyament obligatori.
La relació amb les famílies és un tema fonamental perquè en aquests centres pot ser origen de conflictes que distorsionin i dificultin molt el treball educatiu. No hem d'oblidar que s'ha

d'abordar partint de la premissa que s'està treballant en xarxa, dintre d'un pla comunitari i contant en el PE que el centre té elaborat.

Per això, en la relació amb l'entorn cal donar molta importància a les AMPAs que estan constituïdes amb moltes dificultats en aquests barris i un primer pas seria col·laborar en la creació d'una Escola de Pares i Mares, doncs és en aquest espai on es pot analitzar, valorar i treballar propostes que facin que la relació dels pares i el centre educatiu millorin al mateix temps que reben una formació.

És important que els pares estiguin ben informats de tot el que és fa al centre per així començar a valorar-lo, però s'han de buscar fórmules imaginatives per atraure la seva participació donat la poca assistència a les reunions de pares. La realització d'un vídeo amb trossos de les activitats diàries a l'escola, de cada classe, de les activitats complementàries... per aprofitar la seva visualització per parlar d'aquests i d'altres aspectes de l'educació dels seus fills seria un bon recurs.

En els centres hi ha aspectes importants que els tractaré d'una manera monogràfica.

Especial atenció cal dedicar al nivell de sisè de primària doncs des de que va començar l'ESO, en aquests barris s'ha produït un elevat nombre d'alumnes que no es matriculen per a la continuació dels seus estudis a l'IES corresponent. Per tant, en aquest nivell de sisè tindrem que planificar un treball amb els alumnes i amb els seus pares per tal d'aconseguir de què tots vagin a l'institut. Com què moltes vegades és el propi nen o nena que no vol anar, hem de prestar especial atenció a la motivació dels propis alumnes (per exemple, organitzar activitats conjuntes amb els alumnes de primer d'ESO).

En aquest punt cal un compromís seriós per part del municipi per tal de garantir que el dret dels alumnes a una escolarització fins als setze anys es compleixi i eviti que els pares facin cas omís de les seves responsabilitats i permetin als seus fills de no fer-ho.

D'especial importància és el cas de les nenes que molt sovint són utilitzades per fer de minyones i criades a la seva llar. Per tant, si els pares no ho fan, l'ajuntament haurà de tenir iniciatives per prevenir i afrontar aquestes situacions.

En quant a la vinculació de l'escola amb l'entorn dintre del pla comunitari, participaria dins del comitè socio-educatiu, on previ consens amb el claustre de professors, es farien les aportacions corresponents per arribar a objectius operatius d'aplicació al barri. Per exemple, treballar l'absentisme de manera comunitària dintre d'un barri educador. També es participaria al comitè tècnic del barri on de manera transversal s'arribaria a acords amb els membres del comitè socio-sanitari i socio-econòmic.

Ja he esmentat abans que el treball del pas de l'escola a l'institut cal començar-lo a primària i molt específicament a sisè. Si partim de la base que tota la comunitat està implicada en l'educació al sí d'un barri educador on es treballa en xarxa, potser des de les AMPAs i des de l'escola de pares i mares del barri ja s'ha pogut fer part de la feina. Però, això en algunes

famílies no és suficient i hauria de plantejar un pla de treball més individualitzat en estreta coordinació amb l'institut de referència per aquest tipus de famílies més permissives o indolents.

Com què les famílies més desestructurades estaran ja detectades, una possibilitat és arribar a acords amb els individus en pràctiques de les escoles de treball social perquè siguin tutors d'aquells alumnes que es preveu que poden no matricular-se ni assistir a la ESO.

El pla de treball dels centres haurà de contemplar un traspàs gairebé exhaustiu, sempre recordant la confidencialitat que han de tenir certs documents i de la informació a tots els nivells: aprenentatges dels alumnes per àrees, metodologies emprades, situació familiar, problemàtica de l'alumne en concret, estratègies utilitzades per la resolució de conflictes que hagi pogut tenir, manera de tractar a primària els problemes de convivència.

Si a més a més hi ha alumnes que durant l'educació primària han assistit a classes de reforç que organitzen bé l'AMPAs o entitats de lleure del barri, caldrà coordinar-se amb ells per tal de fer un seguiment i perquè aquest suport no finalitzi en acabar l'educació primària.

A nivell administratiu també és necessari de què des de l'ajuntament i inspecció d'ensenyament, es prenguin les mesures adients amb les famílies que encara no han matriculat a llurs fills a l'institut per garantir el dret dels alumnes a la seva escolarització obligatòria que, malgrat tot, el treball que anteriorment s'hagi pogut fer. No obstant, repeteixo la importància que té la tasca preventiva a sisè de primària per la disminució dels casos de risc.

Aquest tema s'hauria de treballar i tractar a nivell comunitari i dintre del projecte educatiu de cada barri com un eix transversal ja que per aconseguir l'èxit en aquests entorns els centres educatius d'ensenyament obligatori no han d'actuar sols ni se'ls a de deixar en exclusiva aquesta responsabilitat.

Si tota la comunitat educativa té clar que els estudis són fonamentals pel futur dels infants, es poden dissenyar objectius operatius en cada àmbit i treballar-los tots alhora.

Tot això es pot complementar amb campanyes específiques durant el període de la preinscripció, campanyes dissenyades conjuntament des de l'ajuntament, la inspecció educativa i la comunitat per tal d'incidir especialment en el moment que s'ha de fer administrativament la preinscripció.

Si és precís, també es podrien establir mesures de caire punitiu per aquelles famílies que no garanteixin el dret de l'educació dels seus fills.

6.3. ESO

Aquesta etapa de l'ensenyament obligatori en barris als que faig referència, és actualment molt conflictiva: nivells d'aprenentatge molt diversos, problemes de convivència importants, greu absentisme escolar, poca implicació de les famílies amb l'educació dels seus fills...

Donar resposta a tota aquesta problemàtica és difícil però calen dues premisses per afrontar un treball amb unes garanties d'èxit:

1. Uns projectes educatius en els centres adequats a l'entorn.
2. Uns IES treballant en xarxa amb el pla comunitari i el PEB.

Només si s'aconsegueix implicar a la comunitat amb els objectius del PEB, s'arribarà a obtenir bons resultats a l'ESO en aquests entorns.

Moltes vegades i degut a que ja estem parlant d'un alumnat de dotze anys o més, algunes famílies donen autonomia al propi nen o nena, perquè faci el que vulgui i, si com hem mencionat abans, el carrer ofereix uns models on la cultura a l'esforç no predomina i són altres aspectes els que es valoren, l'alumne optarà de vegades pel que li és més fàcil: no anar a classe o fer-ho amb poca o cap motivació.

De tot el que estic exposant, es desprèn que sols al sí d'un barri educador on cada agent té clar el que ha de fer pel bé de la comunitat en matèria educació, podrem aconseguir arribar a conscienciar a "totes" les famílies de la importància de que els seus fills obtinguin el graduat de l'ESO com a un primer objectiu. Si no és així, serà molt difícil accedir al món laboral i es corre el perill de caure en la marginalitat, de quedar exclòs de la societat amb tot el que això significa.

El missatge que un barri educador ha de fer arribar a la població és que en la societat actual els estudis són un bé que ajuda a millorar les condicions de vida d'ells i de les seves famílies, al mateix temps que cal que per estar inclòs tot el barri entengui que l'ensenyament és obligatori fins als setze anys.

No m'estendré gaire sobre el projecte educatiu que han de tenir els centres d'aquests entorns, però si faré algunes consideracions.

Partint de la base que el nivell d'aprenentatges dels alumnes és molt diferent i que existeix una manca de motivació molt generalitzada que dificulta molt les coses (pocs estímuls per part de la família), és important cercar organitzacions de centre i metodologies que puguin acollir a la totalitat de l'alumnat, fent que cadascú pugui aprendre al seu ritme, però evitant allò que sovint es fa, que és el fet de que per atendre a la diversitat es baixen els nivells.

L'entorn, el barri ha de percebre que els IES del barri són dignes, que fan un ensenyament de qualitat. Si no és així, la població del barri més promocionada (estructurada) buscarà altres centres i es pot caure en el risc de què es vagin creant guetos on cada vegada serà més difícil realitzar l'acció educativa i d'obtenir uns bons resultats.

La diversitat cal atendre-la, però cada centre treballant en xarxa amb el barri i tot el que aquest ofereix, s'ha de poder dotar d'una organització interna que li permeti donar resposta a la singularitat de cada un dels seus alumnes. Cal afegir la participació dels IES al comitè tècnic, social i educatiu, com també al sí del pla comunitari i del PEB per treballar en xarxa.
Actualment, amb la realitat que tenen als IES d'aquests barris, pocs alumnes arriben a fer batxillerat però crec, que canviant mentalitats i obrint els centres a l'entorn i amb una metodologia de treball en xarxa, podem aconseguir-lo. És un repte que ens ha d'il·lusionar ja que als alumnes d'aquests entorns si s'han modificat coses des de la llar d'infants i primària, poden invertir-se molts factors que ara tenim en contra.
Si s'aconsegueix que el barri vegi l'educació com un bé molt valorat i abordem la problemàtica que impedeix que els alumnes arribin al batxillerat des de que són petits, de manera comunitària, molts més alumnes podrien realitzar-lo.
Però, és important que les famílies tinguin clar que els seus fills poden i que ells, com a pares, han d'ajudar i implicar-se en el procés educatiu. Això no s'aconseguirà si no és en el marc d'un barri educador on l'autoestima de la gent hagi pujat i els problemes socials s'hagin pogut resoldre abans d'arribar a aquesta etapa educativa.
Tot el que he explicat en els dos capítols anteriors condicionarà el que pugui succeir en aquestes etapes. Si hem estat capaços d'arribar aquí, tenim molt camí fet però encara no l'hem acabat de recórrer. És ara on cal esforçar-se més per acabar (continuar) el procés educatiu.
Molts pocs alumnes d'aquests barris arriben a la universitat perquè pel camí ja deixen els estudis. No repetiré que el que cal és entre tots (la comunitat) entendre que sí és possible i que les famílies creguin que els seus fills poden.
En tant els mòduls professionals, l'anterior Formació Professional, ha de tenir un pla d'ocupació local. Cada localitat on estan situats aquests barris ha de ser capaç de treballar amb les empreses de l'entorn i amb els IES per tal d'oferir aquelles especialitats que la demanda del mercat més proper podrà assolir. En aquest pla d'ocupació local han d'estar planificat, tant els mòduls professionals que s'han d'ofertar com tots els programes de garantia social que puguin ajudar als joves en la seva incorporació al món laboral.

6.4 Escola d'adults

Els centres de formació d'adults són uns elements fonamentals ja que per diverses circumstàncies (de vegades absentisme), molta població no té als estudis bàsics.
Uns dels primers eixos estratègics que haurien de plantejar-se el PEB és com abordar la problemàtica de l'educació d'adults en aquests tipus de barri per relacionar-lo amb l'educació permanent.

En un barri educador una de les idees que s'han de consolidar és que a la societat actual l'educació és un procés al llarg de tota la vida ja que així ho requereix el món laboral i del coneixement de la societat del segle XXI.
Hem d'analitzar la realitat del barri en concret i a partir d'aquí oferir, mitjançant l'escola d'adults del barri, les possibilitats de pal·liar la mancança que hagi de formació a la població adulta. Important és destacar que en aquests barris molts joves no tenen ni graduat d'ESO.
També, dins del PEB, oferir els programes de formació permanent que més s'adeqüin a l'anàlisi fet del barri.
Aquest treball es pot relacionar en un treball en xarxa amb l'escola de pares i mares del barri.

7. INSERCIÓ LABORAL

La població activa d'aquests barris presenta un elevat índex d'atur on predominen els joves que ni tan sols han acabat ni superat els estudis obligatoris i es troben sense cap preparació idònia per accedir a feines que demanen una qualificació professional mínima.
Per això, és fonamental que hi hagi al barri un projecte d'inserció laboral realista i pràctic doncs moltes persones s'han dedicat durant molt de temps a rebre cursets de capacitació però no han treballat mai.
Aquesta problemàtica és molt greu i fa que es creï una dependència molt forta dels cursets. Els cursets que s'ofereixen han de servir per capacitar per una activitat laboral i també han d'estar impregnats d'uns valors universals (per exemple, autonomia) per tal de què les persones que els realitzin siguin capaços, a l'acabar-los, de tenir la iniciativa de trobar una feina. Fàcil no és però si important, plantejar els cursos de formació sota una perspectiva de continuïtat per tal d'evitar que les persones que els realitzin s'acomodin a la percepció dels ajuts que es donen al fer-los.
Les característiques de les persones que assisteixin a aquests cursos, (sense acabar l'escolarització, drogodependents, estades a la presó, mares adolescents...) fa imprescindible que des de l'ajuntament es creí un servei que faci l'acompanyament ja que molts d'ells els abandonen abans de la seva finalització. Aquest acompanyament també ha d'existir quan comencen a treballar per evitar que deixin la feina.
Els municipis on hi barris desfavorits és necessari que elaborin un pla local d'ocupació, establint convenis en les empreses proditòriament del municipi per tal de facilitar la inserció dels seus habitants.

Com que partim de la premissa que al barri tenim un pla comunitari i una organització que preveu el seu desenvolupament és important que tots els que hi treballin en el camp de la inserció laboral participin al sí del comitè socio-econòmic i també al PEB amb els eixos corresponents, no oblidant que estem treballant en xarxa i de manera global i transversal.

8. ELS VALORS I LES ACTITUDS

Aquest és un dels eixos transversals que s'han de treballar de manera comunitària al PEB.
En els entorns socio-econòmics desfavorits, la manca de valors és un problema fonamental, aquesta es dóna en situacions incíviques que es manifesten a tots els nivells de la convivència al barri.
Partint de la metodologia aplicada en l'elaboració del propi PEB, caldrà començar per un diagnòstic consensuat sobre aquest tema, però establint quines podien ser les premisses per començar a treballar i quins són els valors que sota el meu punt de vista són fonamentals en aquests entorns.
Al pensar quin objectiu volen aconseguir al plantejar com treballar els valors, aquest podria ser la formació de persones competents, no sols en l'exercici de la seva professió sinó també en la seva manera de ser i de viure, guiats per criteris de respecte, solidaritat, justícia i comprensió. Per aconseguir aquest objectiu cal que tots tinguin un grau de tolerància important.
També s'hauria de començar per pensar plegats sobre el model de ciutadà i d'educació que creiem que és necessari per a la societat de la informació i el coneixement.
Partint d'entorns on moltes vegades hi ha poc diàleg i sí molta violència de tot tipus (física i psíquica) es tractaria doncs de substituir l'ús de la violència i la força per la paraula i el diàleg.
Però, hem de ser conscients que si les relacions estan basades en l'ús de la violència aquesta és un obstacle molt fort per canviar aquestes actituds i mentalitats.
Hem de pensar que aquest canvi s'ha d'abordar des d'un punt de vista pedagògic però també analitzant com es poden modificar les condicions socio-econòmiques i culturals en les que estan immerses els ciutadans d'aquests barris ja que moltes vegades aquestes dificulten greument el diàleg.
Cal començar per compartir la idea de què el diàleg és l'única manera de tractar els conflictes i cal aprendre a posar-se en el lloc de l'altre i per fer l'esforç per acceptar i respectar la diferència.

Alhora d'identificar quins són els valors que hem d'anar treballant de manera transversal, cal partir d'aconseguir que al barri la dignitat estigui assegurada tant socialment com econòmica, cultural i políticament. Aquesta serà la base sense la qual es farà molt difícil afrontar aquest tema. Per això, un cop més, els centres educatius sols no poden aconseguir-ho.

Als centres, a tots, els valors i la millora de les activitats estan pensades als projectes educatius de centre, però, en entorns socio-econòmics desfavorits on l'entorn té un pes específic en mostrar contravalors és pràcticament impossible modificar gairebé res amb èxit, d'aquí la importància d'abordar aquests aspectes amb la comunitat i en xarxa.

Una breu reflexió sobre quins valors considero que són els que s'haurien d'abordar en primer lloc i per què.

Considero que el grau d'autoestima de les persones que viuen en aquests entorns és molt baix. Per tant, partint de la premissa que no es té cap confiança en les pròpies possibilitats, això genera una situació on l'individualisme prima i és el valor predominant, es creen situacions de gueto al barri, on l'individu que fora del barri potser no és ningú, allà amb actituds violentes i maneres incíviques és el líder.

Arribant aquest punt cal que reflexionem sobre què cal per tal de saber estar i ser en el nostre món sent protagonista.

Per a mi hi ha tres valors que caldrà que es treballin a fons:

- L'autonomia.
- La responsabilitat, i
- El respecte.

No obstant, abordar al treball d'aquests valors de manera individual per tots els agents del barri no ens donarà cap solució. Per tant, proposo que es treballi de manera comunitària i al sí del PEB. Un cop consensuats els valors, cal que cadascú dels agents de la comunitat arribin a propostes concretes de com abordar el tema a la seva entitat, organització...

A nivell comunitari, si prèviament s'han establert quins valors són els més febles al barri, començant pel mateix ajuntament amb les seves regidories corresponents, seguint pels serveis estables (ensenyament, sanitat,,,) o tot el que és l'educació no formal (lleure) o informal (associacions de veïns), es pot elaborar un pla de treball amb els valors que aglutini a tota la comunitat que és l'única manera que es pugui garantir que poc a poc, les actituds i els hàbits aniran canviant.

Es tractaria doncs, d'analitzar els valors predominants al barri, de consensuar quins són útils per a la convivència i dintre del PEB veure com cadascú dels agents en el seu pla de treball ho ha de treballar per tal d'arribar a objectius comuns que transformaran la vida de la comunitat, les seves relacions, al mateix temps que aconseguirem formar persones autònomes, responsables i capaces de respectar a l'altre.

M'agradaria resaltar com és d'important aquest apartat en la societat de la informació i el coneixement en la que estem immersos, sinó aconseguim que les persones que estem educant sàpiguen on buscar la informació, seleccionar-la, prendre decisions, organitzant-se en funció de criteris i prioritats, aprendre a treballar en equip, adaptar-se ràpidament a noves situacions i ser capaços de responsabilitzar-se de coses concretes, respectar altres criteris, escoltar-los, analitzar-los, el que realment estem educant són persones que estaran abocades a quedar-se excloses de la societat, i d'aquí a la marginació hi ha ben poc.
El repte és important, cal socialitzar l'educació amb l'entorn, ser capaços de potenciar determinats valors fonamentals a la nostra societat, perquè el risc de no poder accedir amb igualtat d'oportunitats al que demana la societat del segle XXI és important. Per tant és fonamental que el tema dels valors el considerem un eix estratègic bàsic en el nostre PEB, treballant-lo de manera comunitària i transversal. que és l'única manera que es pugui garantir que poc a poc les activitats i els hàbits vagin canviant.

9. L'ABSENTISME

Aquest problema en entorns dels que parlem és greu i a més a més és la primera causa de fracàs escolar realment significativa.
Resoldre aquesta problemàtica s'ha intentat i s'està intentant de diverses maneres, unes vegades amb més èxit i de vegades amb menys. Però no ens podem conformar disminuint l'absentisme (malgrat ja és positiu), cal que ens plantegem arribar a tolerància zero respecte a l'absentisme.
Els programes de lluita contra l'absentisme que s'estan portant a terme en molts municipis es basen sobretot en el treball amb les famílies concretes on el fill o filla falta molt a l'escola o també amb el propi alumne quan aquest ja és més gran i ja té el poder de decidir d'anar al centre educatiu o de no fer-ho i per tant caure en l'absentisme (amb o sense coneixement de la família).
També, en alguns centres educatius de barris on l'índex d'absentisme és elevat han plantejat canviar metodologies per tal de fer-los més atractius a l'alumnat. Tot això moltes vegades complementat per campanyes municipals que han intentat incidir en el tema. També, cal dir que les mesures que s'han anat prenent aquests darrers anys en relació al tema són gairebé totes preventives i educatives (com per exemple, visitar a la família...).
No obstant, poques vegades s'arriba a prendre mesures punitives quan l'absentisme realment és important o crònic, arribant a l'extrem de la desescoralització.

Sense menysprear tot el que s'està portant a terme, crec que cal abordar el tema de manera més comunitària, més transversal, complementant allò que s'està fent.
Però, què vol dir "treballar de manera comunitària"? Vol dir fent a la comunitat, al barri, partícip del problema.
Al barri, tots poden dur a terme alguna cosa per prevenir o fer front a l'absentisme, cal analitzar de quina manera i quina és la tasca de cadascú. Primer caldrà partir de les dades reals que es tenen sobre l'absentisme, amb un diagnòstic compartit; si es que són elevades, caldrà establir un pla de treball al sí del PEB on es concretitzin objectius operatius en cadascú dels agents que treballen al barri, haurà de fer el mateix la regidoria d'ensenyament, l'escola, l'IES, l' AA VV, els esplais i casals, el comerciant, la guàrdia urbana del barri o el d'un bar... però sí que és cert que tots poden fer alguna cosa i que fetes al mateix temps i en una línia de treball consensuada donaran més resultat.
Per exemple, si un adolescent no va a l'institut i quan surt al carrer li fan comentaris al respecte els veïns, el comerciant, si actua la guàrdia urbana, és clar que la família i ell mateix es sentiran amb molt pressionats i, si a més a més, el fet es produeix de manera continuada i des del municipi es dicten mesures punitives (que prèviament es donarien a conèixer) moltes coses poden canviar.
És clar que s'ha de començar per abordar el problema des del propi tutor de l'alumne, des del centre, amb un treball educatiu amb la família en concret però també és clar que en molts casos això no funciona (en els que funciona tant de bé); per tant, cal fer plantejaments més innovadors que ens portin a l'èxit i aquests, per a mi, passen per implicar a més agents del barri en el problema però d'una manera planificada al sí del PEB, que és on pot concretar-se el que pot fer cada agent.

10. LA SALUT, REQUISIT BÀSIC PER A L'ÈXIT ESCOLAR

L'educació sanitària és un assumpte previ per intentar aconseguir que els alumnes d'aquests centres puguin aprendre. Ara, si bé és cert que des de l'escola es treballen els hàbits de consum i es fa una bona educació alimentària, en general també intentant treballar hàbits saludables, la realitat ens diu que en molts casos el que valora la família o pensa la família sobre el tema no ajuda en absolut, perjudicant en molt casos el rendiment de l'alumne.
Aquest aspecte es pot treballar en xarxa i assessorats tant per l'EAP del centre com pels metges del CAP de la zona, junt amb el barri, podem fer una anàlisi d'on i en què existeixen més problemes. Amb aquesta anàlisi compartit es tractaria de treballar tant des de les

AMPAs dels centres com des de l'escola de pares i mares i amb la resta d'agents del territori per ajudar a modificar els mals hàbits que hi tinguin els infants del barri.
Des dels serveis de salut del barri també es pot col·laborar amb els centres educatius per intentar elaborar uns eixos transversals d'educació sanitària que són fonamentals en els centres ubicats en aquests entorns.
Paral·lelament i dintre d'aquest plantejament de PEB es poden detectar problemes de salut que s'haurien de resoldre, potser mitjançant els serveis socials del barri o d'altres serveis.
Per un costat treballar la prevenció amb programes educatius amb xarxa i a tots els serveis. Però donada la precarietat econòmica de moltes famílies d'aquests barris també cal cercar solucions quan detectem problemes de salut que la seguretat social (per mitjà de l'assistència primària) no soluciona: càries, dèficits visuals, sordeses, obesitats...
Especial atenció requereix el camp de la salut mental ja que hi ha casos de problemàtiques detectades ben aviat en els centres educatius i que bé perquè la família no ho assumeix com un problema o per manca de recursos, acaben generant problemes molt més greus.
En la majoria de centres dels barris socio-econòmics desfavorits hi ha menjador escolar, la funció social i educativa que aquests poden jugar és molt important. Per una banda, crea bons hàbits alimentaris i per una altra permet disposar d'un temps que amb un bon projecte de monitors de menjador pot ajudar mitjançant activitats de lleure a millorar les relacions entre l'alumnat, ajudant a crear dinàmiques de grup que facilitin que els alumnes es relacionin sense conflictes.
Explicar als pares els menús del menjador, com es fan i el per què es fan d'aquesta manera, pot ajudar a les famílies en el tema de l'educació alimentària.
Si l'alumnat fa un àpat a l'escola però la resta a casa, es pot treballar què s'ha de menjar la resta del dia perquè l'alimentació de l'alumne sigui equilibrada. És important insistir en aquesta tasca educativa dels pares perquè siguin conscients de com pot repercutir una mala alimentació en els seus fills.

11. LA FAMÍLIA

Si analitzen la societat actual, una de les coses que més han canviat en les darreres dècades és la família. Aquests canvis han repercutit, i molt, en el sistema educatiu. En moltes unitats familiars els pares treballen tots dos fins molt tard; en d'altres, la família és monoparental... Però, si hi ha alguna cosa que és bastant generalitzada en tant la relació dels pares i fills és que cada cop més es delega en l'escola la responsabilitat d'educar", i no

estic dient “d’ensenyar”. Tot això comporta importants problemes ja que és clar que el centre educatiu tot sol no pot abordar tot el que implica l’educació d’una persona.

Està constatat que molt problemes socials (drogodependents, fracàs escolar, delinqüència juvenil, embarassos d’adolescents...) tenen el seu origen en un problema familiar, i molts d’aquests problemes ens el trobem en barris socio-econòmics desfavorits on la situació de les famílies és ben diferent a la que tenen les d’altres entorns.

En aquests barris l’índex d’atur és molt alt, hi ha problemes de salut mental sense resoldre, problemes de drogodependències, d’alcoholisme, de maltractaments, de consumisme extrem, de manca de referents positius, de pobresa extrema, cultural, econòmica... i, a més a més, l’espai públic (carrers, places...) està ocupat pels que anomenaren són “referents negatius”.

Com es pot des del centre educatiu fer front a tota aquesta problemàtica? Es pot abordar de moltes maneres (però cal dir que moltes vegades les polítiques socials que s’han aplicat per resoldre aquests problemes han creat persones dependents que no se’n surten i traspassen la seva frustració als seus fills) però sí que és clar que el centre sol no pot fer-ho.

Quan la problemàtica social és greu cal pensar maneres de resoldre els conflictes que no deixin a cap agent sol davant el problema de moltes famílies en aquests entorns; s’ha d’actuar de manera global, treballant de manera comunitària amb la resta d’agents del territori.

Si es treballa de manera comunitària i dins del PEB, el centre educatiu està connectat amb xarxes que poden ajudar a resoldre determinades problemàtiques. Però, molts d’aquests ja poden estar resols prèviament si la família ha entrat a formar part de la comunitat que vol transformar la seva realitat.

No obstant, si més no, hi ha possibilitats per ajudar a resoldre determinats problemes mitjançant l’escola de pares i mares del barri, espai en el qual a banda d’ajudar als pares en l’educació dels seus fills, se’ls pot ajudar en la seva pròpia formació i capacitació com persones i/o derivar-les cap a altres estaments de dins o fora del barri perquè els puguin ajudar.

Si es treballa en xarxa i la informació flueix, es poden gaudir de possibilitats que si no fos així, no es podria.

Parlem de famílies en situació precària on conflueixen molts problemes diferents que ara es mouen en una ret d’assistents socials que, si bé és cert de manera immediata poden resoldre un problema concret, a la llarga no resol res perquè aquestes famílies segueixen sense estar capacitades per resoldre els seus conflictes.

És difícil arribar a moltes d’aquestes famílies, però si es vol transformar l’educació de l’entorn proper, cal arribar a elles i només es pot fer d’una manera; fent-les còmplices en

aquest procés de transformació del barri en el pla comunitari i el PEB. Per això, ja he dit que quan parlem dels agents del PEB, també cal arribar a la població que ja està exclosa.
En resum, la relació de les famílies d'aquests entorns amb l'educació passa per la seva participació en el pla comunitari i en l'elaboració del PEB alguns quedaran fora del procés, però potser que quan vegin d'altres que s'integren i com es modifiquen les seves vides poden canviar d'opinió (actitud).
No hem d'oblidar que parlem d'un marc on la ciutat és educadora, el barri és educador i totes les conseqüències que això comporta.
Moltes famílies no es veuen capacitades de sortir de la pobresa que els envolta i no creuen en altres expectatives per als seus fills, estem parlant de que la justícia social arribi a aquestes famílies i això només arribarà si es treballa el tema de forma comunitària.

12. RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

L'origen de la majoria de conflictes de convivència en els centres tenen el seu origen en la problemàtica que té l'alumne al si de la seva família o el que el propi alumne viu al carrer del seu barri.
Davant d'aquesta evidència, els centres disposen de mecanismes per tal de prevenir i resoldre els conflictes que se'ls presenten de manera quotidiana.
Des de fa uns quants anys, els claustres de professors han parlat molt i han reflexionat molt sobre aquesta problemàtica. També des de la formació permanent han arribat noves maneres de fer als centres (per exemple, programes de competència social), però malgrat a molts centres s'ha assolit un nivell de convivència acceptable, també és cert que a centres ubicats en barris socio-econòmics desfavorits o el que és més clarament s'anomena guetos la problemàtica continua sent greu.
Els centres educatius en aquests entorns no sols han d'atendre la gran diversitat que presenten les seves aules, sinó que també han d'intentar resoldre els problemes emocionals que els alumnes porten de casa. Això no és fàcil, es fan comissions de convivència, cursos de competència social, on s'intenta analitzar com millorar la relació amb els alumnes i els seus pares, però moltes vegades no s'arriba a l'arrel del problema perquè queda molt lluny del centre i aquest per sí sol pot fer ben poc.
Per tant, diré que allò que a molts centres els ajuda, a altres no els pot ser útil. Això passa perquè els valors que funcionen a casa i al carrer no són els que funcionen a l'escola. Aleshores, es produeix un enfrontament que alguns alumnes únicament saben resoldre amb violència perquè és la manera com estan fent-lo a casa seva o ho estan veient al carrer.

Davant d'aquesta problemàtica i valorant com molt positiu tot el que s'està fent a molts centres, cal una ajuda de la comunitat i aquesta és fonamental per aconseguir un canvi positiu.

Per això, si no som capaços d'implicar a les famílies dels alumnes en el procés de transformació del barri mitjançant el pla comunitari fent-los participar en les activitats i programes que se'n derivin del treball dels comitès educatius, sanitari i econòmic, serà molt complicat que els seus fills modifiquin la seva relació amb els altres i per tant es continuaran generant als centres problemes de convivència.

Els centres poden fer molt per educar en valors, per potenciar unes relacions basades en el diàleg i la no violència, però si al sí de la seva família i al seu barri això no passa, serà molt complicat. Així, l'escola ha de treballar amb l'entorn al sí del pla comunitari per tal de modificar aquestes actituds dels alumnes que dificulten no sols l'aprenentatge d'ells mateixos sinó també la dels seus companys.

Tractar la problemàtica de l'alumne aïlladament de tot el que està originant el conflicte és un error. De vegades, en alguna ocasió ens en sortim però ràpidament el conflicte torna a sorgir perquè no s'ha resol, sols temporalment ha quedat "aparcat".

Per tant, treballem la convivència als centres alhora que ho fa la comunitat, compartint valors i formes de resoldre als problemes d'acord amb la resta d'agents del territori.

13. LA IMATGE DELS CENTRES EDUCATIUS

És fonamental que els centres que estan ubicats en entorns socio-econòmics desfavorits tinguin una imatge impecable. Això vol dir que tant l'ajuntament corresponent amb la seva brigada de manteniment com el guarniment de l'entrada al centre, passadissos, aules... ha d'estar sempre en bones condicions. De vegades aquests centres estan en entorns on els carrers estan bruts, els alumnes viuen a cases on no n'hi ha neteja ni ordre, al carrer es produeixen actes de vandalisme que destrossen el mobiliari urbà... llavors al centre l'alumne ha de tenir un altre model amb el que identificar-se per tal d'anar interioritzar-lo i fent-lo seu.

Els centres han de tenir molta cura en la seva participació en actes de representació al barri (setmana cultural, exposicions...) i mostrar tot el que s'està fent de bo en les activitats acadèmiques i culturals al centre.

Perquè els centres tinguin prestigi als barris, aquests han de conèixer el que fan i cal no sols participar en actes que s'organitzin al barri sinó també organitzar ells mateixos actes al propi centre per donar-lo a conèixer.

Partint de què els centres treballen en xarxa amb l'entorn al pla comunitari i al PEB, hi haurà moltes ocasions on es pot donar a conèixer el que s'està fent.

14. NOVES TECNOLOGIES

A la introducció del projecte he parlat de la importància de les noves tecnologies i dels canvis que s'estan produint en la societat de la informació i el coneixement. Doncs bé, la majoria dels alumnes de centres de barris socio-econòmics desfavorits no tenen ordinadors a casa i la seva relació amb els mitjans de comunicació són programes de "tele-basura" o al consum de vídeos i DVDs de lloguer altament antieducatius. Així que en aquest apartat cal buscar mesures altament compensadores si no volem que només per aquest fet els nostres alumnes quedin exclosos d'una societat que ara cada cop valora més els mitjans que ells no tenen al seu abast. S'ha de començar pels propis centres dotant-los de les noves tecnologies perquè els alumnes puguin accedir a través del centre, però això no és suficient. Al barri ha d'haver espais als quals els alumnes puguin accedir en horari extraescolar i que disposin d'ordinadors i educadors que els facilitin l'accés a aquestes tecnologies.
El tema és suficientment important com per tractar-lo de manera comunitària i estudiar entre tots com els nens, joves i adults del barri poden accedir a aquestes noves tecnologies. Perquè si bé als alumnes els és imprescindible, també ho és per a molta gent del barri que sense accés a aquestes tecnologies quedaran també exclosa del món laboral. D'aquí que s'hagi d'organitzar de manera comunitària.

15. EDUCACIÓ NO FORMAL (el lleure)

Gairebé a tots els barris hi ha associacions i entitats que treballen en el camp del lleure. La seva feina és un complement necessari i extraordinari per l'educació dels infants.
Als centres educatius, el currículum fa que de vegades determinats aspectes no es puguin treballar i aquí és on l'educació no formal pot ajudar a l'educació integral que és pretén donar als nens i adolescents.
Les activitats poden ser molt variades però com ja he avançat serà al marc del PEB on és prioritzaran i valoraran quines són les activitats que ens poden ajudar en l'educació.
En aquests entorns jo mencionaria, per considerar-les d'especial rellevància, tres tipus d'activitats:

1. Esportives: mitjançant l'esport es poden treballar molts valors i hàbits saludables que són molt adients en aquests tipus de barri.
2. De reforç dels aprenentatges escolars i d'ús de les noves tecnologies.
3. Lúdiques: com moltes vegades l'espai públic està ocupat per persones incíviques, és millor que els nens i els joves dediquin els seu temps lliure a fer activitats lúdiques al carrer, on hi haurà educadors que prèviament hauran programat les activitats que es considerin més adients pels que assisteixin.

També és molt important la participació dels educadors del lleure en el comitè socio-educatiu del barri perquè les propostes de treball que els facin vagin coordinades dintre de la xarxa educativa del barri on prèviament en el PEB s'han fixat quins valors es treballaran.

16. EDUCACIÓ INFORMAL

Com què parteixo de la premissa de què tot educa i de què treballem per un barri educador, el propi espai públic i els agents que estan a l'espai públic també educaran, es tracta doncs de treballar amb les regidories corresponents de l'ajuntament per tal de quins aspectes (com la neteja del barri, la recollida d'escombraries, la reparació o reposició del mobiliari urbà malmès, la recollida de mobles abandonats, la urbanització del barri que faciliti la trobada i la convivència, l'actuació de la guàrdia urbana del barri envers actuacions incíviques, la col·laboració de comerciants en relació a l'educació del seu barri, l'actitud dels propietaris de bars envers el veïnat i els nens i un llarg etcètera), ajuden a aconseguir el que pot fer el barri, entès com espai físic, per ajudar en l'educació de la seva població.

17. SERVEIS EDUCATIUS

Els serveis educatius si ja són necessaris en altres entorns, en aquests barris ho són molt més. Però, la seva feina com a professionals que treballen al barri s'ha d'inserir al sí del PEB amb el que haurien de col·laborar ja que les seves actuacions no poden anar deslligades del que s'ha consensuat per tots com a línees estratègiques que permeten a més a més el treball en xarxa.

18. L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA I MUNICIPAL

John Ruskin va dir:" *educar a un joven no es hacerle aprender una cosa que no sabía, sino hacer de él alguien que no existía*".

Per assumir aquest repte avui, en la societat del segle XXI, l'escola, per si sola, no pot assumir-lo. Per això, cal que si volem acabar amb les desigualtats i amb l'exclusió social, busquem noves formes de treballar que ens permetin aconseguir-lo. Per tant, cal que les administracions locals i autonòmiques quan es troben en un barri on la problemàtica social és greu, es plantegin noves formes d'actuar. Aquestes noves formes han d'implicar un consens important amb la ciutadania, amb tots els que viuen i treballen al barri.

Afrontar el tema de l'educació en un barri amb una problemàtica greu de cohesió social, d'atur, d'incivisme... requereix que cadascuna de les administracions (per mitjà de les seves regidories i conselleries) apostin per treballar amb la comunitat per tal de transformar-la. Si no és així, si cadascú va elaborant programes i projectes de manera unilateral i descoordinada, semblaran "bolets" i no serviran per ajudar a la transformació de l'educació al barri.

Per treballar plegats en el consens, cal fer-ho de manera comunitària, implicant en el procés a tots els agents que hi són presents al territori. Però, perquè això sigui possible és necessari que a l'hora de prendre decisions es faci de manera participativa.

Malgrat que la societat actual és massa individualista, crec que es pot fer molt des de les administracions públiques per tornar a crear comunitat, per aprofitar tot el capital social que hi ha als barris i ajudar a millorar la cohesió social i evitar les exclusions i marginacions.

No obstant, només serà possible si són capaços de treballar d'igual a igual partint de la base de que l'educació és l'única eina que pot acabar amb la marginalitat de moltes persones, sols l'educació ens pot igualar. Per tant, cal que tant l'administració local com l'autonòmica entenguin que ja no és hora de parlar d'igualtat d'oportunitats sinó d'oportunitats per la igualtat, ja que si no és així a un sector important de la població degut a les seves mancances socials, les oportunitats no li hi arriben: no té accés a la informació tota per igual.

19. CONCLUSIONS

A Catalunya encara hi ha escoles on un tant per cent del seu alumnat té unes condicions socio-econòmiques desfavorides. Durant molts anys s'ha intentat des de les administracions cercar mesures compensatòries per a l'alumnat que es troba en aquestes situacions i puguin tenir oportunitats per accedir a una educació de qualitat.

No obstant, s'ha de dir que malgrat en alguns centres s'ha pogut avançar en altres no ha estat així: alguns s'han tancat en sí mateixos i altres continuen amb els seus esforços per la millora dels seus resultats educatius.

Jo crec que la solució no passa ja, avui en dia, amb la complexitat de la nostra societat, perquè el centre educatiu faci front a la problemàtica que es produeix en aquests barris.

Cal integrar el centre educatiu a l'entorn, però per ajudar a transformar-lo, a millorar-lo. Això només es podrà aconseguir treballant d'una manera global el concepte d'educació, apostant per una educació integral i al llarg de tota la vida i per aconseguir-lo, cal que conjuntament amb les administracions i els agents del territori, elaborin un PEB on es tracta d'implicar a tothom mitjançant la participació, per millorar l'educació. Tot educa i com és ben cert s'han d'aprofitar totes les possibilitats que cada comunitat té per millorar l'educació.

Com que el problema de l'educació no va deslligat de la resta de la problemàtica social que afecta a cada barri, seria bo que el PEB fos fruit de la reflexió al voltant d'un pla comunitari que no és més que definir amb tots els ciutadans del barri com volen viure, com tots plegats podem millorar les condicions de la nostra vida. La democràcia s'aprèn participant en processos. En els barris en els que m'estic referint, molta gent se sent exclosa i d'aquí a la marginalitat i a la delinqüència només hi ha un pas, és fonamental que tots puguin participar per millorar i transformar el seu entorn.

Per concloure, m'agradaria remarcar que l'objectiu final d'un PEB és millorar l'educació d'un barri però si no fem que el barri sigui partícip en el procés, ho tenim molt complicat.

20. ANNEXOS

Annex I: Guió per a l'elaboració d'un Projecte Educatiu de Barri

0. Proposta per elaborar-lo (liderat pel municipi)
1. Definir qui participarà en l'elaboració del PEB

   Agents: Administracions i Serveis

   Educació formal

   Educació no formal

   Ciutadania: educació informal

   Assessorament extern.
2. Valorar l'estructura de la coordinació existent al barri entre els diferents agents i amb les administracions.
3. Relacionar-lo amb els projectes comunitaris (en el cas que hi hagi al barri pla comunitari, cosa que considero molt necessària).

4. Diagnòstic consensuat de la situació, emmarcant el procés:
   De zero anys als centres d'adults
   Tots junts compartint objectius
   Posar-nos d'acord en prioritzar
   Actuacions per àmbits i al mateix temps complementaris
   Valoració dels projectes existents, No a les duplicitats
   Reforçar projectes que ajuden en els processos educatius
   Que el barri sigui educador (partint de com és i entre tots pensar com volem que sigui)
   Creació d'espais públics ordenats (nets i cívics)
   Promoció de la identitat: sentiment de què es pertany a una comunitat
   Reforç de la cohesió social mitjançant la comunicació i la participació
   Impulsor de projectes compartits
   Valoració d'experiències educatives, tant en l'educació formal, no formal i informal
5. Formular organigrama participatiu:
   Creació comitè tècnic (professionals que treballen al territori de manera estable)
   Creació de subcomissions:
      a) socio-educativa
      b) socio-sanitària
      c) socio-econòmica
   Organitzar la participació de la ciutadania.
6. Organització de jornades on es definiran les línees estratègiques amb la participació de tots els agents.
7. Treball per àmbits per fer propostes concretes sobre les línees estratègiques aprovades.
8. Consensuar amb les administracions pertinents la priorització i concreció dels projectes i plans d'actuació.
9. Avaluació i revisió bianual del PEB per garantir la seva continuació, eficàcia i fiabilitat:
   a) Establir els indicadors que es tindran en compte en l'avaluació
   b) Agents que la duran a terme

Annex II: La meva experiència professional al barri de La Mina en relació a la seva opció per elaborar el PEB

Vaig començar a treballar al barri de La mina al curs 1982-83. Des de ben aviat em vaig adonar que a l'entorn on estava ubicada l'escola ella sola, per sí mateixa, no seria capaç de resoldre totes les problemàtiques que es presentaven al centre ja que moltes d'aquestes eren de caire social i estaven interrelacionades amb mancances que presentaven els alumnes, i que sobrepassaven el llistó del que podien fer com a centre educatiu.

D'aquí que en els vint-i-dos anys que he estat al centre (quinze dels quals com a directora), juntament amb el claustre de professors vam treballar amb una coordinació important amb tots els agents que desenvolupaven la seva feina al barri.

A l'any 1997 es va crear la Plataforma d'entitats i veïns del barri on el centre va estar present i participà com una entitat més.

En els primers anys de funcionament de la Plataforma, aquesta es marca uns objectius que comencen per augmentar la potencialitat dels agents del barri, millorant les tasques de coordinació.

Paral·lelament, s'aprovà el Pla de Transformació Urbanística i Social del barri de La Mina i es creà un Consorci per la gestió d'aquest Pla. El Consorci està format per representants de la Generalitat de Catalunya, dels Ajuntaments de Barcelona i de Sant Adrià de Besòs, i, de la Diputació de Barcelona.

El Pla de Transformació té una temporalització fins a l'any 2010 i està dotat econòmicament de recursos provinents de les administracions que formen el Consorci i també de fons de la Unió Europea..

Des d'aleshores, la Plataforma (de la qual el CEIP La Mina forma part) participa de manera molt activa en tot el procés (en totes les seves actuacions).

La idea d'elaborar un projecte educatiu al barri és una de les conclusions que se'n desprèn d'una jornada realitzada al mes de juliol de l'any 2001 que va estar organitzada per a la Plataforma d'entitats i veïns.

Les reflexions fetes al sí de la Plataforma des del seu inici i el fet de què s'arribés al consens a la jornada de la necessitat d'elaborar un Projecte educatiu de barri, va ser un dels motius pels quals vaig sol·licitar una llicència d'estudis per així poder reflexionar amb distanciament i fer una recerca de com podem elaborar el PEB i tenir tota la informació que es requereix per fer-lo de manera participativa.

Durant el curs 2002-03, vaig obtenir la llicenciatura d'estudis però vaig continuar col·laborant amb la Plataforma d'Entitats i Veïns del barri i també amb el Consorci del barri de La Mina amb l'objectiu de començar l'elaboració del Projecte Educatiu de Barri

Al mes de juny ja tenim elaborat un esborrany per al debat que marcava el que vam considerar més significatiu. Els apartats dels que consta són:

1. Definir l'objectiu darrer de l'educació.
2. Consensuar què entenem tots per Projecte Educatiu de Barri.
3. Establir per a què ha de servir un PEB.
4. Valors en els quals es fonamenta el projecte educatiu al barri de La Mina.
5. Acordar els objectius bàsics del PEB de La Mina i donar-los a conèixer.
6. Metodologia de treball (com elaborar el PEB).
7. Analitzar el que s'ha fet fins al moment i propostes de futur.
8. Detectar tots els agents que han d'intervenir en l'elaboració del PEB, començant per les administracions pertinents, els serveis estables del barri (centres educatius, centre de salut, serveis religiosos, xarxa laboral, serveis socials, serveis de suport (EAP, EAIA), la ciutadania, els agents de l'educació no formal... En resum, tots aquells que estan al barri i poden ajudar a què aquest esdevingui educador, valorant com a molt important i de manera compartida què podem fer cadascú per a que millori l'educació, treballant en xarxa i amb un projecte comú.

En el curs 2003-04 es debatrà el document i es continuarà treballant per tal d'incorporar les esmenes corresponents, establint quin serà el pla de treball per l'actual curs.

És clar que és important remarcar que en aquest document estic fent un breu resum de la feina feta fins ara. Pot semblar que és poc però des de tots els que estem elaborant el PEB del barri de La Mina és tant important el procés com el resultat del document final.

Així que, és possible que ens costi més d'elaborar el document fent-lo de manera comunitària (amb la participació de tots els agents), però creiem que només d'aquesta manera serà útil i podrem aconseguir els objectius que ens marquem.

Annex III: Agraïments

Voldria fer constar que en l'elaboració de la memòria de la meva llicència d'estudis ha estat inestimable l'ajut de molts companys i companyes del barri, així com de l'equip de la Universitat Autònoma de Barcelona que ens ha assessorat a La Mina en tot el procés i de qui he incorporat suggeriments i idees.

RESUM DEL TREBALL OBJECTE DE LA LLICÈNCIA

Títol:

El Projecte Educatiu de barri en un entorn socio-econòmic desfavorit. Des de zero anys fins a l'escola d'adults

Autoria:

Rosa Maria Maicas Roca

Característiques:

Nombre de pàgines: 38
He treballat amb material facilitat per l'Institut Municipal d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, a més a més també amb la documentació obtinguda als cursets, jornades i simposis els que he assistit:

- Educació: ciutat i participació. Universitat de Barcelona.
- Simposi internacional "La millora de les oportunitats educatives en una societat en transformació".
- Jornades sobre el PEC de la ciutat de Barcelona.

També he utilitzat el material elaborat per Trinitat Nova en relació al seu projecte educatiu de barri.
A la memòria hi ha inclòs un annex de com elaborar un projecte educatiu de barri.

Orientació del treball:

Reflexió i orientació per tots aquells barris desfavorits o no que desitgin elaborar un projecte educatiu de barri.

Temes i/o identificadors:

Com abordar l'educació del segle XXI treballant amb xarxa amb l'entorn per tal d'aconseguir millor resultats.

Nivell:

Va adreçat a tots els centres i ajuntaments que considerin que el treball en xarxa del centre educatiu i l'entorn és fonamental per assolir objectius òptims.

VALORACIÓ DEL PERÍODE DE LLICÈNCIA

1. Desprès de treballar molts anys a centres ubicats en entorns socio-econòmics desfavorits (els barris de Sant Cosme del Prat de Llobregat i al de La Mina de Sant Adrià de Besòs) i bastants d'aquests com a directora del centre, em calia un període de reflexió i sistematització del que jo considerava què és podria fer per millorar l'educació en llocs com aquests i per això m'ha servit la llicència i la valoro molt positiva ja que he disposat del temps per poques fer-ho ja que considero que quan estàs al centre hi ha poc temps per fer-lo.
2. El tracte rebut ha estat l'adient, facilitant la feina. Considero importants les reunions de seguiment perquè pots compartir amb els companys i companyes l'avaluació del treball.
3. Destacar l'ajut rebut pel meu tutor i també per tots els companys i companyes que estant treballant al barri de La Mina ja que les seves aportacions han estat de molta vàlua.